M. Abuzalova,
G. Toirova

HOZIRGI O‘ZBEK TILI

(MORFOLOGIYA)

O‘quv qo‘llanma

Scanned by CamScanner

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

M.Abuzalova, G.Toirova

HOZIRGI O‘ZBEK TILI

(Morfologiya)

(5120100 – Filologiya va tillarni o‘qitish (o‘zbek tili) ta’lim yo‘nalishi talabalari uchun «Hozirgi o‘zbek tili. Morfologiya» fanidan amaliy mashqlar to‘plami)

Toshkent
«Tafakkur avlodi»
2020

Scanned by CamScanner

UO‘K: 811.512.133'366(075.8)
KBK: 81.2O'zb-2
A 15

A15 **Abuzalova M. Toirova G.**
Hozirgi o‘zbek tili (Morfologiya) [Matn]: o‘quv qo‘llanma / M.Abuzalova, G.Toirova. – Toshkent: «Tafakkur avlodi», 2020. – 128 b.

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining keyingi qator qarorlariga muvofiq ta’limning barcha bo‘g‘inlari uchun malakaviy talablar ishlab chiqildi va amalga joriy etildi. Malakaviy talablarda belgilangan ta’lim mazmuni, usuli, ta’lim oluvchi o‘zlashtirishi lozim bo‘lgan bilim, hosil qilishi zarur hisoblangan malaka va ko‘nikmalar avvalgi davr ta’lim mezonlari hamda talablaridan tubdan farq qiladi. Ushbu taqdim etilayotgan "Hozirgi o‘zbek tili. Morfologiya" o‘quv qo‘llanmasi ham o‘zbek tilshunosligi qo‘lga kiritgan ilmiy yutuqlar asosida yangicha shakl va mazmun kasb etgan.

“Hozirgi o‘zbek tili” o‘quv fani doirasida bakalavr hozirgi o‘zbek tilining fonetikasi, leksikasi, morfemikasi, so‘z yasalishi, morfologiyasi, sintaksisi, punktuatsiyasi haqida tasavvurga ega bo‘lishi ko‘zda tutiladi.

Mazkur o‘quv qo‘llanmada tilning morfologiya sathi birliklari - so‘z turkumlari, grammatik shakllar va ularning uslubiy xususiyatlariga e’tibor qaratilgan hamda mavzularga mos holda ko‘p topshiriqli mashqlar hamda nostandart test va keyslar berilgan. Tanlangan mashqlar tizimi talabalarni ijodiy yondashishga, mustaqil fikrlashga undaydi. Zero, amaliy mashg‘ulotlarda talabalar "Hozirgi o‘zbek tili" fanining o‘ziga xos nazariy xususiyatlariga doir ilmiy masalalarni amaliy jihatdan o‘rganishadi.

Mas’ul muharrir:
R.R.Sayfullayeva – filologiya fanlari doktori, professor

Taqrizchilar:
M.S.Ernazarova – filologiya fanlari doktori, dotsent
S.A.Nazarova – filologiya fanlari nomzodi, dotsent

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2019-yil 4-oktabr 892-sonli buyrug‘iga asosan nashrga tavsiya etilgan

ISBN 978-9943-6690-4-8

© Abuzalova M. Toirova G.
©«Tafakkur avlodi», 2020

Scanned by CamScanner

MUNDARIJA

So'zboshi ....
Derivatsion va grammatik morfemalar 3
Keys topshiriq 7
Morfemik tahlil namunasi 13
Test topshiriqlari 16
Morfologiya (mustaqil so'z turkumlari) 16
Fe'l so'z turkumi. Fe'l lug'aviy ma'no guruhlari 18
Fe'l derivatsiyasi 18
Fe'lning tasniflovchi grammatik kategoriyalari 20
Fe'llarda aloqa-munosabat kategoriyalarining voqelanishi 23
Keys topshiriq 26
Fe'l so'z turkumi bo'yicha tahlil namunasi 28
Test topshiriqlari 29
Ot so'z turkumi. Ot so'z turkumi lug'aviy ma'no guruhlari 30
Ot derivatsiyasi 32
Otning tasniflovchi grammatik kategoriyalari 33
Ot so'z turkumida aloqa-munosabat kategoriyalarining voqelanishi 36
Keys topshiriq 38
Ot so'z turkumi bo'yicha tahlil namunasi 42
Test topshiriqlari 43
Sifat so'z turkumi. Sifat so'z turkumi lug'aviy ma'no guruhlari 44
Sifat derivatsiyasi 46
Sifatning tasniflovchi grammatik kategoriyalari 50
Sifat so'z turkumida aloqa-munosabat kategoriyalarining voqelanishi 54
Keys topshiriq 56
Sifat so'z turkumi bo'yicha tahlil namunasi 57
Test topshiriqlari 59
Son so'z turkumi. Son so'z turkumi lug'aviy ma'no guruhlari 59
Sonning grammatik xususiyatlari 62
Keys topshiriq 65
Son so'z turkumi bo'yicha tahlil namunasi 69
Test topshiriqlari 71
Ravish so'z turkumi. Ravish so'z turkumi lug'aviy ma'no guruhlari 71
Ravish derivatsiyasi 74
Keys topshiriq 76
Ravish so'z turkumi bo'yicha tahlil namunasi 81
Test topshiriqlari 81
Taqlid so'z turkumiga oid topshiriqlar 82
Keys topshiriq 84
Taqlid so'z turkumi bo'yicha tahlil namunasi 87
Test topshiriqlari 88
Olmosh so'z turkumiga oid topshiriqlar 89
Keys topshiriq 91
Olmosh so'z turkumi bo'yicha tahlil namunasi 98
Test topshiriqlari 99
Yordamchi so'z turkumlariga oid topshiriqlar 99
Ko'makchi, bog'lovchi, yuklama bo'yicha tahlil namunasi 102
Keys topshiriq 111
Test topshiriqlari 112
So'z- gap(semantik-funksional shakllangan so'z - gap)larga oid topshiriqlar 114
So'z- gap bo'yicha tahlil namunasi 116
Keys topshiriq 119
Test topshiriqlari 120
Foydalangan adabiyotlar 121

Scanned by CamScanner

M.Abuzalova, G.Toirova

HOZIRGI O'ZBEK TILI

(Morfologiya)

O'quv qo'llanma

«Tafakkur avlodi» nashriyoti, 2020

Muharrirlar:	Abdukamol Abdujalilov
Texnik muharrir:	Yunusali O'rinov
Badiiy muharrir:	Shoimov Zuxriddin
Musahhiha:	Dilfuza Beknazarova
Dizayner:	Yunusali O'rinov

Nash.lits. № **2013-975f-3e5e-d1e5-f4f3-8537-2366**, 20.08.2020 y.
Terishga 24.08.2020-yilda berildi. Bosishga 7.11.2020-yilda ruxsat etildi. Bichimi: 60x84 1/16. Ofset bosma. «Times New Roman» garniturasi. Shartli b.t. 8.0. Nashr b.t. 7.44.
Adadi 400 nusxa. Buyurtma №19.
Bahosi shartnoma asosida.

«Tafakkur avlodi» nashriyoti, 100190, Toshkent shahri, Yunusobod-9, 13-54. e-mail: tafakkur_avlodi@mail.ru

«Tafakkur avlodi» MCHJ bosmaxonasida bosildi.
Toshkent shahri, Olmazor tumani, Nodira ko'chasi, 1-uy.
Telefon: +99890 000-33-93

Scanned by CamScanner